

УДК 32.324

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.57.15>

ПСЕФОЛОГІЯ: ЕВОЛЮЦІЯ ПРОБЛЕМНОГО ПОЛЯ ТА МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сергій Михайліченко

*Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
кафедра політології, соціології і культурології
вул. Алчевських, 29, 61002, м. Харків, Україна*

Сучасні демократичні системи залежать від ефективності виборчих процесів. Трансформація даних процесів відбувається в контексті швидкого розвитку інформаційно-комунікативних технологій, що суттєво змінюють механізми збору, аналізу та поширення політичної інформації. Цифрові інновації, соціальні мережі та онлайн-платформи з вбудованими алгоритмами рейтингу і популярності контенту за вподобанням користувача, створюють ризики підлаштування політичних передвиборчих програм під виборця, знижуючи його здатність до раціональності в прийнятті рішень при голосуваннях. З однієї сторони, сучасні цифрові технології відкривають нові можливості для політичного залучення громадян, підвищуючи доступність будь-якої інформації, з іншої сторони, вони створюють виклики, пов'язані з маніпуляціями та інформаційним втручанням. Виборчі штаби активно використовують сучасні соціальні мережі та соціально-медійні онлайн застосунки для таргетування виборців, штучного створення громадського запиту, та моделювання поведінки виборців на основі зібраної і проаналізованої інформації.

Псефологія, як наукова дисципліна, що вивчає виборчі системи і процеси та поведінку виборців, має важливе значення для розуміння зазначених трансформацій. Її міждисциплінарні зв'язки дозволяють інтегрувати здобутки економіки, інформатики, історії, психології, соціології, статистики, можливості цифрових технологій із застосуванням оптики політології. Псефологія враховує динамічні соціальні зміни, зокрема урбанізацію та міграційні процеси, поляризацію суспільства та вплив на політичні процеси військових конфліктів, що формує нові контексти для політичної участі.

Одночасно, предмет вивчення псефології потребує підвищеної уваги до етичних питань, пов'язаних з прозорістю і доступністю інформації, захистом персональних даних та уникнення фальсифікацій, що потребує критичної реакції з боку громадських рухів, політиків та журналістів.

Перспективи розвитку псефології відкривають значні можливості для забезпечення вдосконалення демократії, оскільки сприяє підвищенню довіри громадян до виборчих процесів і допомагає формувати ефективні стратегії адаптації до нових викликів цифрової епохи.

Ключові слова: псефологія, методи псефології, інформаційно-комунікаційні технології, демократія, мас-медіа, штучний інтелект, великі дані, проблематика сучасних виборчих процесів, електоральна поведінка виборців, Україна, політична етика.

Постановка проблеми. Ефективність демократичних систем обумовлюється вільними виборами, якість яких не в останню чергу забезпечується сучасними вимогами до збору, аналізу і поширення політичної інформації. Поточний інформаційно-комунікаційний розвиток сьогоденного цифрового світу тісно пов'язаний із трансформацією виборчих процесів та процедур. Сучасні технології змінили і продовжують змінювати способи збору, аналізу і поширення політичної інформації, впливаючи на поведінку виборців, стратегії політичних кампаній та механізми залучення громадян до політичних процесів. З однієї сторони, цифрові інновації сприяють доступності інформації та мотивуванню громадян брати участь в політичному житті. З іншої сторони, постають питання до якості

й надійності інформації, зокрема, питання щодо інформаційного забезпечення виборчого процесу. Отже, аналіз еволюції виборчих процесів, вплив інформаційних технологій на електоральну поведінку виборців та на виборчі результати, прогнозування наслідків окреслених процесів є важливим для забезпечення цілісності та ефективності демократичних систем. З розвитком соціальних мереж та на базі закладених в них алгоритмів рейтингу і популярності, політичні кампанії істотно покладаються на цифрові охоплення виборців, аналіз виборчої статистики. Результатом використання масиву цих даних іноді стає маніпуляція ними.

Вивчення поточних практик та аналіз сучасних трендів сприяють вдосконаленню виборчих систем, забезпечуючи підвищення рівня їх прозорості, ефективності, та стійкості до загроз. Дослідження еволюції псефології не лише дозволяє зрозуміти вплив сучасних інформативно-комунікаційних технологій на політичні процеси, але й допомагає забезпечити сталий розвиток демократії, підвищуючи довіру громадян до виборчих механізмів у сучасному світі. В Україні академічні дослідження з псефології в межах Львівського Національного Університету ім. І. Франка здійснював політолог і партолог Ю. Шведа, який випустив підручник «Псефологія» [1], де зібрав основні напрямки досліджень предмету псефологія від теорії виборів з вивченням їхньої природи, до досліджень теоретичних і прикладних аспектів впливу виборів на функціонування політичних інститутів, від вивчення характеристик електоральної поведінки і технологій впливу на неї, до аналізу передвиборчого й післявиборчого прогнозування, а також розробки відповідних методик.

Мета дослідження: з'ясувати еволюцію проблемного поля псефології та методів псефології в другій половині XX–XXI ст.

Виклад основного матеріалу. політологічне осмислення проблематики псефології тісно корелює з електоральним дискурсом. Перші буржуазні революції, які розпочалися з Вісімдесятирічної війни за незалежність Нідерландів від Іспанії (1568–1648 рр.), а потім продовжилися Англійською громадянською війною (1642–1646) та Французькою революцією (1789–1795), детермінували демократичні зміни у політичному ландшафті Європи. Поява парламентських республік призвела до формування перших виборчих традицій, які спочатку були досить далекі від сучасних уявлень про електоральний демократичний процес. Адже виборчі права тоді мали лише невеликі кола заможних землевласників. Згодом зростання ролі парламентаризму призвело до появи і поширення ідей політичної рівності та громадянських прав.

Паралельно відбулася промислова революція кінця XVIII – початку XIX ст., яка формувала нові вимоги до політичних систем. Через зміни економічного та соціального ландшафтів промислових країн, що були детерміновані розвитком промислового виробництва та масовою урбанізацією, виникла потреба в розширенні прав для нових соціальних і економічних груп, таких як робітничий клас та буржуазія. Одним із найбільш значущих досягнень Французької революції стала Декларація прав людини і громадянина, яка заклала базові основи демократичних свобод. Вибори стали одним із механізмів політичної участі громадян. Почалися виборчі реформи. З появою перших виборчих колегій виборче право розширилося спочатку на середній клас, а згодом, і на робітничий клас. Почали зменшуватися виборчі цензи, встановлювались перші виборчі інститути, відбувався поступовий перехід до принципу рівноправного голосування, формувались сучасні демократичні традиції.

Означені бурхливі події XVIII – першої половини XIX ст. призвели до розширення участі громадян у політичному житті в багатьох західних країнах. Саме в означений вище період почалося наукове вивчення виборів як явища політичного життя. Інтерес до

цього нового феномену був, зокрема, викликаний практикою застосувань перших виборчих процедур та процесів. Проте, тогочасні дослідження переважно носили фрагментарний характер. Через свою спорадичність, їх важко віднести до одного певного наукового напрямку. Мови про відокремлення нових досліджень до якогось розділу науки ще не йшлося. Спочатку представники різних наукових дискурсів аналізували правила та принципи проведення виборів, та їх відповідність певним тогочасним законам. Також зацікавленість стосувалася і моделей виборчих систем (Дж. Адамс, А. Гамільтон, Т. Джефферсон, Н. де Кондорсе, та ін.). Значну активність у вивченні зазначеної проблематики проявляли представники юридичного та математичного дискурсів, що було пов'язано з необхідністю точних підрахунків результатів виборчих перегонів. Так, Н. де Кондорсе виклав засади математичного алгоритму, який забезпечував аналіз вибору реальною більшістю кількості голосів [2, с. 30–32]. Це дало початок окремому напрямку математичних досліджень в політичних, соціологічних, та економічних науках. За принципами подібних алгоритмів американський політик і майбутній президент США Т. Джефферсон у 1792 р. практично запровадив у США систему пропорційного розподілу кількості місць в палаті представників. Майже через сто років, у 1882 р. такий саме метод презентував бельгійський математик В. д'Онт, який потім закріпився в науці як «Метод д'Онта» [3, с. 12]. Тобто, в означений період здійснювалися дослідження електоральної проблематики, вивчалися електоральні процеси, але зазначеним напрацюванням був притаманний фрагментарний характер.

«Псефологія» як наука про вибори постала лише в другій половині ХХ ст. Сам термін «псефологія» був презентований у науковому обігу у 1952 р. британським політологом і журналістом Р. Б. МакКаллумом у статті Д. Батлера «The British General Election of 1951» в журналі «The Times Literary Supplement» [4, с. 1]. Власне, саме слово псефологія було запропоновано Р. МакКаллуму британським істориком В. Ф.Р. Харді, який допоміг підібрати відповідне грецьке слово для позначення нового терміну.

Поняття «псефологія» (походить від грец. *psēphos* – «камінчик для голосування» та *logos* – «наука») пов'язане з давньогрецькою практикою використання камінчиків для голосування. Камінчики опускали в різні урни для ухвалення рішень, що було вельми розповсюдженою практикою вираження волі громадян в Стародавній Греції. Відповідно, з точки зору етимології псефологія – це наука, яка досліджує вибори, статистичні прогнози результатів виборів, аналіз виборчих процесів, електоральну поведінку виборців, тощо.

Р. Б. МакКаллум сфокусував увагу на дослідженні виборчих процесів, зокрема за допомогою статистичного аналізу, соціологічних опитувань, і вивчення політичної поведінки виборців. З даного моменту термін псефологія став активно використовуватися для позначення досліджень у рамках електорального дискурсу. Свої дослідження Р. Б. МакКаллум проводив спільно з колегами Наффілдського коледжу Оксфордського університету (Е. Рідман, Г. Ніколас, Д. Батлер). Дослідження було проведено на основі результатів виборів у 1945 р. у Великій Британії. Паралельно з Р. Б. МакКаллумом здійснювали дослідження Г. Ніколас та Д. Батлер. Вони аналізували електоральну поведінку, та вплив на вибори соціальних і політичних трансформацій у країні. Г. Ніколас стандартизував підходи до збору й аналізу даних про вибори, запропонувавши статистичне моделювання, опитування громадської думки та прогнозування результатів виборів, що було зафіксовано в статті у співпраці з Д. Батлером в 1951 р. «The British General Election of 1950» [5, с. 143; 5, с. 283] на основі виборів в Великій Британії 1950 р. Дослідження Г. Ніколаса вплинуло на розуміння аналізу електоральних тенденцій, поведінки виборців, та як політичні партії та виборчі кампанії функціонують в умовах демократичної політичної системи.

Проте найбільш фундаментальний розвиток псефології здійснив політолог згаданої «наффільдської серії» Д. Батлер. Він не лише закріпив термін псефології в науці, а ще й відіграв вирішальну роль у перетворенні псефології на повноцінну наукову дисципліну, зосереджену на вивченні виборів та електоральних системах. Завдяки його працям у співавторстві з багатьма згаданими політологами, термін псефологія увійшов до усіх провідних політичних словників та енциклопедій, які видавалися у Великій Британії та у світі. Окрім того, Д. Батлер вперше розробив концепцію «*swing*» (похитування) як спосіб вимірювання змін у виборчій підтримці між політичними партіями на виборах, яка була описана у вже згаданій статті «The British General Election of 1951» [4, с. 19]. Вказана модель стала стандартним інструментом для аналізу виборчих результатів та прогнозування майбутніх політичних змін. Д. Батлер був одним із перших політологів, які почали використовувати телебачення для пояснення специфіки виборчих процесів широкій публіці. Він працював експертом на BBC та ITV під час телефірів, присвяченим виборам, де пояснював результати голосування і допомагав глядачам зрозуміти їхні політичні наслідки [6]. Починаючи з виборів у Великій Британії у 1945 р., Д. Батлер аналізував усі вибори, які відбувалися в країні та в світі, зокрема вивчаючи виборчі стратегії президента США Г. Трумена, та кандидатів Т. Дьюї, С. Термонда та Г. Уоллеса, та інших. Д. Батлер був піонером у застосуванні кількісних методів для прогнозування виборчих результатів, що дало змогу отримувати точніші прогнози. Означені дослідження Д. Батлера наведені в серії його книг «The British General Election of 1945» [7], «The British General Election of 1950» [5], та «The British General Election of 1959» [8], які стали обов'язковим джерелом для дослідників псефології в світі. Завдяки Д. Батлеру псефологія отримала наукову базу, яку зараз використовують для систематичного вивчення виборів.

Псефологія не обмежується тільки опрацюванням даних з виборчих дільниць, чи дослідженням географії проведення виборів. Псефологія охоплює такі напрямки дослідження, як аналіз фінансової інформації передвиборчої кампанії, розбір даних з опитувань громадської думки, оцінка впливу на вибори політичної реклами, критичний розгляд поведінки виборців, визначення психологічних і соціологічних факторів, аналіз виборчих систем та моделей голосування, відстеження перебігу політичних кампаній, політичне прогнозування, визначення впливу на результати виборів таких факторів як партійні платформи, економічні умови, привабливість кандидатів, та ще багато інших напрямків. Окрім вищезазначеного, в рамках псефології здійснюється аналіз попередніх результатів з метою виявлення поточних показників. Наприклад, Індекс Галлахера вимірює рівень пропорційного представництва на виборах. [9, с. 57]. Даний індекс є методом статистичного аналізу, який показує наскільки виборча система є непропорційною – тобто наскільки голоси, які здобувають партії, відрізняються від кількості отриманих місць в парламенті. Індекс враховує таку непропорційність для всіх партій на конкретних виборах і дає точну оцінку, яку можна використовувати, щоб порівняти пропорційність результатів виборів у різних виборчих системах.

В умовах динамічного розвитку політичних процесів, розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, мас-медіа, соціальних мереж, розвитку та поширення сфер застосування технологій ШІ та великих даних (Big Data), з появою різних неформальних впливовців на суспільну думку в мережах інтернету та відеоблогінгу (Youtube), та в умовах перманентного оновлення виборчих законів та регламентів у різних країнах, роль псефології зростає. Її міждисциплінарні зв'язки дозволяють інтегрувати здобутки економіки, інформатики, історії, психології, соціології, статистики, можливості цифрових технологій із застосуванням оптики політології. Значна увага в псефології приділяється класифікації

поведінки виборця в межах моделей раціонального вибору, соціального тиску, психологічної моделі, модель мобілізації ресурсів, тощо.

Аналіз моделей поведінки виборців з їх позитивними і негативними сторонами, та методів збору таких даних, надають більшого розуміння рис виборця, його способу мислення, та якими аргументами він апелює. Одним із ключових підходів у вивченні електоральної поведінки виборця, описаних в псефології, є модель раціонального вибору. Наведена модель базується на припущенні, що виборець діє свідомо та відповідально, керуючись бажанням отримати вигоду від своєї участі у виборах, і що ймовірні вигоди від голосування перевищать витрати на них – фізичні зусилля, емоційні та когнітивні ресурси, соціальний тиск і моральні дилеми [10, с. 36-45]. Політичні партії також розглядаються з позиції раціональних суб'єктів, чії цілі обумовлюються прагненням отримання більше голосів, заради яких вони планують привабливу для виборців політичну стратегію.

Модель соціального тиску припускає, що на вибір виборця впливає його соціальне оточення – родина, друзі, колеги по роботі, тощо. Експерименти американського психолога та соціолога С. Е. Аша, відомі як «Ash Conformity Experiments», доводять нам, що об'єднання групи людей істотно впливає на поведінку індивіда. Експерименти Аша наглядно демонструють як індивіди часто погоджуються з думкою чи поведінкою більшості, навіть якщо індивід усвідомлює, що ця більшість помиляється [11, с. 1-6].

Модель мобілізації ресурсів в контексті виборчих процесів та голосувань акцентує увагу на тому як політичні партії, кандидати і соціальні рухи залучають різноманітні ресурси заради досягнення своїх виборчих цілей. Під ресурсами тут слід розуміти матеріальні кошти, людський потенціал, інформаційні активи, тощо. Концепція мобілізації ресурсів ставить перед собою питання як, чи яким чином розповсюджуються повідомлення про соціальні зміни серед людей – від людини до людини, чи від групи до групи? Як організувати ресурси таким чином, щоб у соціального руху сформувалася мета, на яку даний рух буде орієнтуватися? І які це мають бути ресурси?

Псефологія охоплює широкий спектр дослідницьких методів, і з розвитком сучасних технологій їх кількість перманентно зростає. До методологічного арсеналу загальних методів відносяться опитування, фокус-групи, статистичні аналізи, спостереження, різноманітні симулятивні моделі, тощо. В означеному контексті, статистик і започатківець новітніх методів вивчення громадської думки через опитування Дж. Геллап у своїй праці «Пульс Демократії» [12, с. 6] фокусує увагу на важливості використання наукового підходу до формування вибірки проб («scientific sampling»). Він пропонує ряд технік опитувань, як випадкові вибірки («random sampling» [12, с. 56]), квотні вибірки («quota sampling» [12, с. 75; 12, с. 108-121]), особисті інтерв'ю («face-to-face interviews» [12, с. 56-76]), телефонні опитування («telephone surveys» [12, с. 34-43]), тощо. Деякі із запропонованих ним методів сьогодні вважаються суттєво застарілими. Наприклад, телефонні опитування майже втратили актуальність через розвиток текстових комунікацій у месенджерах [13; 14; 15], а особиста комунікація з початком COVID-19 і донині стикається зі значними викликами [16].

З розвитком інтернет технологій, появою соціальних мереж та месенджерів, псефологія почала зосереджуватися на дослідженні поведінки виборців онлайн. Інформація для аналізу береться з веб аналітики – кількості переглядів веб-сторінки, часу знаходження на веб-сторінці, історії кліків, кількості скролів веб-сторінки, з яких джерел користувач потрапив на цільову веб-сторінку, та ін. Крім веб-аналітики аналізується успішність клік-бейт заголовків в новинних агрегаторах, аналізуються результати участі громадян в спонтанних напів-аматорських опитуваннях у різноманітних месенджер-каналах, і звісно успішність

платної реклами в інтернеті. Слід також зауважити появу і вплив штучного інтелекту і великих даних (Big Data), як інструмент обробки даних і формулювання заключень. Як результат, ініціатори кампаній по збору інформації для досліджень отримують поточний запит від електоральних мас. Часто навіть створюються необхідні штучні «запити» використовуючи медіа та соціальні мережі. Окрім окреслених підходів до методів збору інформації відноситься аналіз попередніх виборів, огляд успішних стратегій в інших країнах, дослідження регіональних медіа, спостереження за учасниками бізнес процесів і за своїми опонентами, матеріали інтерв'ю з представниками еліт, робота з фокус-групами, тощо. Вибір конкретного методу дослідження залежить від цілей дослідження та доступних ресурсів. Для швидкого отримання інформації використовуються опитування в різних їх проявах, проте для аналізу трендів застосовуються історичний, географічний, соціологічний, культурно-традиційний, та інші контексти.

В Україні інтерес до псефології зростає. Як окрема дисципліна псефологія викладається у Львівському національному університеті ім. І. Франка. Дослідження в орбіті тем псефології також здійснювалися в межах Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» на кафедрі політології [17; 18], Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського» на факультеті соціології і права [19], Дніпровського національного університету ім. О. Гончара на історичному факультеті [20], Державного інституту сімейної та молодіжної політики України [21], та Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України» [22]. Серед аналітичних центрів, які здійснюють в країні соціологічні дослідження, вивчають електоральні тенденції та політичні уподобання, слід відмітити Центр Разумкова [23] та Фонд «Демократичні ініціативи» [24].

І в Україні, і в світі, у рамках псефології сучасні підходи сфокусовані на зборі матеріалу через опитування, роботу з фокус-групами, моніторинг соцмереж, тощо, та ретельним його аналізом, за результатами якого будується стратегія виборчої кампанії. Ускладнюється дана робота тим, що в часи розквіту попুলізму і надшвидкого розвитку технологій, прогнантивати виборчі прогнози стає все складніше. Підходи, які пропонувалися «наффілдською серією», стають менш актуальними. Адже стали непоодинокими випадки, коли передвиборча стратегія має на меті маніпуляцію виборцями через спекуляції громадської думки, розмиття конкретики, та використання агресивної пропаганди. Такі методи є досить неетичними. Поміж маніпулюванням інформацією та залученням пропаганди, мають місце випадки використання незаконно отриманих персональних даних, як політичних опонентів, так і самих виборців задля здійснення фальсифікацій. Інформаційні «вкиди», фейкові новини, тощо, мають на меті штучне створення громадської думки, за допомогою якої відбувається вплив на виборця.

За сучасних умов до проблематики псефології слід додати цифрову нерівність, яка фокусується на розриві між окремими соціальними групами у доступі до сучасних цифрових технологій та інтернету, а також нерівні можливості виборців у доступі до повноти усієї інформації, можливості швидко спростовувати фейки і раціонально приймати рішення, що призводить до дискримінації виборців.

Висновки. Важливість псефології сьогодні полягає в тому, що в часи надшвидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій необхідно мати науковий напрям, який може поєднувати політологічні знання та інформаційно-технічну складову. Прискорений розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, штучного інтелекту, великих даних має амбівалентний вплив на трансформацію виборчих процесів. Запропоновані псефологами наффілдської школи методи досліджень постійно оновлюються. З розвитком технологій та

аналітичних інструментів псефологія перейшла до використання великих даних, що дозволяє вийти на новий рівень моделювання, створити комплексну картину електоральних процесів. В той же час, сучасна псефологія стикається з такими проблемами, як маніпуляція даними з боку різних зацікавлених груп, зростання обсягів дезінформації, тощо.

Розвиток псефології є важливим для зміцнення демократії в Україні. Псефологічні дослідження забезпечують прозорість та довіру до виборів, поглиблюють розуміння електоральної поведінки. Псефологічний аналіз є важливим для вдосконалення виборчого законодавства з урахуванням міжнародного досвіду та локальних особливостей. Псефологія підіймає низку етичних питань, серед яких використання достовірної і відкритої інформації, прозорість процесів, протидія інформаційним маніпуляціям, захист персональних даних.

Список використаної літератури

1. Ю. Шведа. Псефологія. Львів. 2016. 396 с.
2. N. de Condorcet. Essai sur l'application de l'analyse à la probabilité des décisions rendues à la pluralité des voix. 1785. P. 195.
3. V. D'Hondt. Système pratique et raisonné de représentation proportionnelle. Brussels. 1882. P. 74.
4. D. E. Butler. The British General Election of 1951. London. 1952. P. 289.
5. H. Nicholas, D. E. Butler. The British General Election of 1950. London. 1951. P. 353.
6. About Sir David Butler // Nuffield College University of Oxford. URL: <https://www.nuffield.ox.ac.uk/people/sites/the-david-butler-archive/about-sir-david-butler/>.
7. D. E. Butler. British General Elections Since 1945. Oxford. 1945. P. 143.
8. D. E. Butler and R. Rose. The British General Election of 1959. London. 1960. P. 293.
9. Lijphart. Electoral systems and party systems: a study of twenty-seven democracies, 1945-1990. Oxford University Press. 1994. P. 209.
10. A. Downs. An Economic Theory of Democracy. Addison Wesley. 1957. P. 310.
11. E. Solomon. Opinions and Social Pressure. Scientific American. 1955, Nov 15. P. 1–6.
12. G. H. Gallup. The pulse of democracy; the public-opinion poll and how it works. New York. 1968. P. 353.
13. Customer Communication Preferences: 2024 Report / Hubtype blog. URL: <https://www.hubtype.com/blog/customer-communication-preferences>
14. Texting Statistics – 2024 / Truelist blog. URL: <https://truelist.co/blog/texting-statistics/>
15. Texting statistics / 99 Firms blog. URL: <https://99firms.com/blog/texting-statistics/>
16. Communication Statistics / Weshare. URL: <https://www.weshare.net/statistics/communication-statistics/>
17. Ю. Остапець. Електоральні процеси в Україні: загальнонаціональний та регіональний виміри. Ужгород. 2016. 550 с.
18. С. Марголич. Теоретико-методологічні засади досліджень електоральних процесів у наукових доробках українських вчених. Ужгород. Регіональні студії. 2024. 51–57 с.
19. У. Сав'як. Особливості електоральної поведінки українців через призму позачергових парламентських виборів 2014 року. Київ. НТУУ КПІ. 2015. 100 с.
20. В. Кривошеїн. Наука про вибори (псефологія) як результат міждисциплінарного синтезу. Київ. Гілея: науковий вісник. 2012. 766–771 с.
21. В. Узніченко. Вплив засобів масової інформації на електоральні орієнтири молоді. Київ. Освіта Регіону. 2012. 281–284 с.
22. О. Балакірева, Д. Дмитрук. Електоральні настрої та електоральна поведінка виборців як прояв політичної суб'єктності. Український Соціум. 2019. 135 с.

23. Центр Разумкова. // URL: <https://razumkov.org.ua/>

24. Фонд “Демократичні Ініціативи”. // URL: <https://dif.org.ua/>

PSEPHOLOGY: THE EVOLUTION OF THE PROBLEM FIELD AND RESEARCH METHODS

Sergii Mykhailichenko

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University,

Department of Politology, Sociology and Cultural Studies

Alchevskyyh Str., 29, 61002, Kharkiv, Ukraine

Modern democratic systems rely on the efficiency of electoral processes. The transformation of these processes is taking place in the context of the rapid development of information and communication technologies, which are significantly altering the mechanisms of collecting, analysing, and disseminating political information. Digital innovations, social networks, and online platforms with built-in algorithms for ranking and prioritising content based on user preferences create risks of tailoring political campaigns to voters, reducing their ability to make rational decisions during elections.

On the one hand, modern digital technologies provide new opportunities for citizens' political engagement by enhancing access to information. On the other hand, they pose challenges related to manipulation and information interference. Electoral campaigns actively utilise modern social networks and online social media applications to target voters, artificially generate public demand, and model voter behaviour based on collected and analysed data.

Psephology, as a scientific discipline studying electoral systems, processes, and voter behaviour, is crucial for understanding these transformations. Its interdisciplinary connections allow the integration of advancements in economics, computer science, history, psychology, sociology, and statistics, alongside the capabilities of digital technologies through the lens of political science. Psephology considers dynamic social changes, including urbanisation and migration processes, societal polarisation, and the impact of military conflicts on political processes, which shape new contexts for political participation.

At the same time, the study of psephology requires higher attention to ethical issues, including transparency and accessibility of information, the protection of personal data, and the prevention of falsifications. These aspects demand a critical response from civic movements, politicians, and journalists.

The prospects for the development of psephology open up significant opportunities for improving democracy, as it fosters citizens' trust in electoral processes and helps develop effective strategies to adapt to the new challenges of the digital age.

Key words: psephology, psephological methods, information and communication technologies, democracy, mass media, artificial intelligence, big data, challenges of modern electoral processes, voter behaviour, Ukraine, political ethics.